הלכה · משנה תורה · מפרשים · אור שמח · ספר עבודה

אור שמח על משנה תורה, הלכות ביאת מקדש

רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

אור שמח על משנה תורה, הלכות ביאת מקדש

רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/אור-שמח-על-משנה-תורה-הלכות-ביאת-מקדש/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה 38-202611161024v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה ו 5
הלכה ז 5
הלכה ח 5
הלכה יב 6
הלכה יז 6
פרק ב 7
הלכה ח 7
הלכה יא 8
פרק ג 10
הלכה ח 10
הלכה ט 10
הלכה יח 11
פרק ד 11
הלכה ח 11
הלכה י 12
הלכה יב 12
הלכה יד 13
הלכה טו 13
פרק ה 13
הלכה ג 13
הלכה ד 13
הלכה ה 14
הלכה יח 14
פרק ו 14
הלכה ח 14
פרק ז 15
הלכה ג 15
הלכה יב 16
פרק ט 16
הלכה ב 16

הלכה ו 16
הלכה ז 17
הלכה יא 17
הלכה יד 18

פרק א

הלכה ו

בהשגות אלא מפני שהקטרת אימורין כל הלילה.

נ"ב ואף לשיטת רבינו בפ"ד ממעה"ק דחכמים עשו סייג שאין מקטירין אחר חצות מ"מ הא אם לא נתעכלו מהפכין בהן כל הלילה כמוש"כ רבינו בפ"א מתו"מ והוי עבודה כמו דאיתא בשבועות (דף י"ז) ועיין משל"מ פ"ו מתו"מ ה"א יעו"ש:

הלכה ז

כל כהן כו'.

נ"ב כל שיטתו מפורשת בפירוש רבינו חננאל וכתב דאביי הוי ידע דמבית עלי אתי לכן לא הוי שתי חמרא יעו"ש:

הלכה ח

כהן שגדל שערו אסור כו' ואם נכנס ועבד חייב מיתה ביד"ש כו' ואין פרועי ראש מחללין עבודה.

בגמרא א"ל רבינא לרב אשי האי עד דלא אתא יחזקאל מאן אמרה כו' אלא גמרא גמירי לה ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא כו'. וצריך להבין הקושיא דאע"ג דאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה זה דוקא בדין תורה אבל מידי הנוגע לענין שמים אטו אינו נאמן הנביא ואינו רשאי לומר שהוא דין שמים ואטו ע"ז נאמר שאין רשאי לחדש דבר. ובזה הוי א"ש מה דמקשה אמאי לא מקשינן לחלל עבודה, ולפ"ז לחלל עבודה אינו רשאי לחדש דבר דזה הלכה ואינו יכול לחדש דבר מעתה, אמנם לפי מה דסובר ר' נחוניא בן הקנה דכרת פוטר מן התשלומין ורבא יליף למיתה ביד"ש בגז"ש דאסון אסון אך אכתי הרי בזה שנכנס ועבד כשהוא מגודל שערו לא שייך תשלומין רק אם יקרע בגד של חבירו הוי מיתה לזה ותשלומין לזה. אולם רב אשי אמר בפרק ואלו נערות כגון שאכל זר תרומה משלו וקרע שיראין של חבירו וסבר דמיתה לזה ותשלומין לזה פטור, וא"כ נפ"מ לענין ממון ותו אין נביא רשאי לחדש דבר מעתה ועד דלא אתא יחזקאל מאן אגמרינהו ולכן רק לרב אשי לטעמיה מקשה שפיר ולכן רבינו דפוסק דלא כרבי נחוניא וחייבי כריתות אינן פוטרין מתשלומין וא"כ שפיר א"ש דלמיתה גמרינן ולאחולי עבודה לא מצינן למילף, ונכון. ובזה א"ש מה דביומא (דף ע"א) מצאנו בהיפך שגוף קושיא זו מקשה רב אשי לרבינא יעו"ש, משום דכאן לשיטתו מקשה וכמו שביארתי והבן. ומה שלא יליף פרועי ראש במיתה מראשיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרומו ולא תמותו

דמכלל לאו אתה שומע הן, א"ש דכתיב סיפא דקרא ועל כל העדה יקצוף ואטו אם יפרוע ויפרומו יהי' הקצף על כל העדה, ועל כרחין דדוקא אז נאמרה בשעת מילואים, או שהמיתה והקצף אינו על הפריעה ופרימה רק כשלא יפריעו כו' אז ינצלו ממיתה והעדה מן הקצף שקצף בחורב עליהם לכן מייתי בהיקשא משתויי יין דחוקת עולם כתיב בהו. ואפשר דהו"מ לפרש דולא תמותו קאי על לא תפרומו אבל אל תפרעו בלשון אל הוי לשון בקשה וכמו שאמרו סוף פ"ק דעירובין וכי לוקין על לאו שבאל יעו"ש היטב לא קאי עליו הך דלא תמותו ומש"ה שני בלישניה, אבל בשתויי יין כתיב לאמר וזה לאו אמור כדאיתא סוף פרק כ"ש ודוק, ומש"כ בין קרוע בגדים כו' נפ"ל לרבינו מספרא יעו"ש ועיין מש"כ המהרש"א ע"ז סוף פרק הנשרפין ודוק בכ"ז:

הלכה יב

במשל"מ, וכבר כתב [רבינו] דין זה כו':

נ"ב גבי אנשי מעמד ולא על אנשי משמר עיי"ש:

הלכה יז

אבל ישראל שגדל שערו עד שנעשה מחלפת כו' ה"ז מותר.

מקרא מפורש גבי שמואל ומורה לא יעלה על ראשו שנזיר עולם היה וישב בבית ד' עד עולם הרי שמותר להכנס במקדש ומה נפלא בזה הילקוט יואל בן פתואל בן שמואל ולמה נקרא שמו פתואל שהי' מסלסל שערו כבתולה היינו כדי שלא יהי' בנוול וכדברי רבינו ודוק, וכן מה שאסור ישראל ליכנס כשהוא שתוי יין הוא דוקא במקום שחייבין עליו משום טומאה אבל לשכות הבנויות בחול יעוין פ"ו מהלכות בית הבחירה מותר כמו שעשה ירמיה לבני יהונדב בן רכב ירמיה ק' ל"ה יעו"ש שכתוב אל לשכת בני חנן בן יגדליהו כו':

וכן אסור לכל אדם כו' להכנס למקדש כולו כו' כשהוא שתוי כו' או פרוע ראש כו' או קרוע בגדים.

המעיין בקראי דבשחיטה כתיב לפני ד' והוא כל העזרה, ובבכור כתיב לפני ד' ונאכל בירושלים, ובמנחה כתיב לפני ד' והוא במערב מזבח, והוא דבמנחה כתיב לפני ד' והוא אצל המזבח, ודאי כוון בצד מערב של המזבח, ובקרבן כתיב והביא כו' אל פתח אוהל מועד ודאי לפני ד' בעזרה ובבכור כתיב לא תוכל לאכול בשעריך מעשר כו' ובכורות כו' אלמא דלפני ד' תאכלנו הוא בירושלים, וכן פירשו בתוס' זבחים (דף נ"ו) ד"ה ונאכלין בכל העיר ובתוס' מנחות (דף ס"א) ד"ה אבל כו', ובמצורע כתיב לפני ד' פתח אוהל מועד ובעזרה אי אפשר להעמידו דהוא מחוסר כפורים ומעמידין אותו בשער נקנור מקום

שלא נתקדש בקדושת עזרה, וכן בנזיר אמר דבאוהל מועד הוי דרך בזיון, אולם בסוטה אמאי מעמידין אותה בשער נקנור ולא מכניסין אותה לפני ד' בעזרה, מוכח דאסור לכנוס כשהוא פרוע ראש ומקורע בגדים לכן שם סותר מחלפות ראשה ואוחז בבגדיה ואם נקרעו כו' לכן אין רשאי להכניסה בעזרה, ומזה יצא לרבינו דאסור לכל אדם ופשוט, וזה שאמר בירושלמי פ"ק דסוטה כל מקום שנאמר לפני ד' הוא נקנור, פירוש היכי דכתיב פתח אוהל מועד לפני ד' לכל הפחות הוי בשער נקנור ופשוט, ואחרי כותבי זה ראיתי מש"כ בזה התורה והמצוה (פ' צו פ' ב') בתורה אור יעו"ש:

פרק ב

הלכה ח

ואעפ"י שכהן גדול עובד אונן אסור לאכול בקדשים שנאמר ואכלתי חטאת היום כו'.

הנה פליגי ר' יהודה ורבנן אם אינות לילה הוי דבר תורה או לא דר"י סובר הן היום אני ביום אסור ולילה מותר ולדורות בין ביום בין בלילה אסור, ומפרש אחרי זה דאמר שמא לא שמעת אלא בלילה דאי ביום קו"ח ממעשר הקל ומה מעשר הקל אמרה תורה לא אכלתי באוני כו', והדברים מפליאים דלר"י גם בלילה אסור אונן מן התורה ועמדו ע"ז בתוס'. והנראה דבאמת הא דאינות לילה פליגי אם הוי דבר תורה או לא זה דוקא במת ביום ואם אחר זה בלילה נוהג אינות פליגי, אבל במת בלילה ודאי דבלילה נוהג אינות, תדע דכל עיקר דאינות הוא בפסח ופסח נאכל רק בלילה והאריכו התוס' בשם ר"י בריש פרק הערל, וטעמא דתופס לילו נראה דבקדשים הלילה הולך אחר היום ומיקרי ביום זבחו כי נאכל בלילה וכמו דצריך קרא באותו ואת בנו דלא נימא דיום דקדשים אמר והלילה הולך אחר היום לכן כתיב יום אחד, וכיון שכן מעשר שני דאמר דחולין הוי לכו"ע וא"כ לגבי דידיה לא אזלי הלילה אחרי היום רק לענין פסח דגמרינן בגז"ש דממנו בריש פרק הערל ילפינן לאסור לילו עמו, וא"כ שפיר אמרה דאימת התירה תורה דוקא ביום הא בלילה לא גרע ממעשר, ורק כמו דהקילה התורה גבי כ"ג להקריב אונן כן התירה תורה במלואים לאכול מה דאסור מדין קדשים, אבל מה דבמעשר אסור לא התירה תורה גם במלואים ודוק. ולפ"ז נראה קצת דר"י ור"ש פליגי אם דון מינה ומינה והוי כמו מעשר ולזה דון מינה ואוקי באתרא וכמו קדשים שהלילה הולך אחרי יום דמיקרי ביום זבחו, ור' יהושע ור"א פליגי בזה בהעור והרוטב דר"י סובר דון מינה ואוקי באתרא והלכה כמותו, אולם רבי סובר בסוף פרק כל התדיר דון מינה ואוקי באתרא וסבר כאן דאינות לילה דרבנן אלמא דלאו בהא תליא, וגם בפלוגתא דדון מינה ומינה

איכא סתירות להלכה ואכמ"ל בזה, ועיין ריש פרק היה קורא ודוק:

והנה שם בסוגיא אמר אביי דהיכי דמת קודם חצות דחלה אנינות ברישא לא מייתי פסח דכשהוא שלם ולא כשהוא חסר אבל היכי דמת אחר חצות דלא חלה אנינות מביא פסחו ובזה שנינו דאונן בלילה אינו מדברי תורה אלא מדברי סופרים תדע שהרי אמרו אונן טובל ואוכל פסחו לערב דלא העמידו דבריהם במקום כרת, והוא תימה כיון דלא חל אנינות עליה תו גם לענין אכילה לא חלה עליו, דאם תאמר דאינו אוכל א"כ בלילה לא יאכל מן התורה ותו אינו ראוי לשלוח קרבנו ולהקריב פסחו ביום דגברא דחזי לאכילה בעי והוי כחולה וזקן כיון דאינו ראוי לאכול מן התורה וערש"י מה שתירץ ע"ז. ולדעתי יתכן דכל ענין אנינות איננה ברגל ובודאי משלח קרבנותיו ברגל ומביא עולת ראיה וחגיגה, וכן אנו רואים דלשארי דברים דסברי הקדמונים דהוי דבר תורה ברגל אינו נוהג ומשלח קרבנותיו ג"כ דהוי שלם, אבל לענין הקרבה לעבוד עבודה ולאכול בקדשים ודאי אין חילוק בין רגל לשאר ימים, וכהן גדול דאמר ריש פרק אלו מגלחין דכולי שתא כרגל דמי אסור לאכול בקדשים [ודברי התוספות רי"ד שם תמוהים דפסיקא ליה דאונן מותר לאכול בקדשים ברגל עיי"ש] וכן ילפינן דאסור לאכול אונן בפסח אף דהוא ברגל, לכן אף דלא חלה אנינות אם חלה עליו חובת פסח זהו לענין שילוח הקרבן אבל לא לענין אכילה דתמיד אסור לאכול בקדשים אף ברגל לא שייך זה לומר דחלה עליו חובת פסח ברישא, וזה ברור ופשוט דכיון דשילוח הקרבן יליף משלמים כשהוא שלם ולא כשהוא חסר זה לא שייך ברגל וכן אם חלה עליו חובת פסח ברישא תו לא נפטר בטרדת האנינות מעשיית הפסח אבל באכילת קדשים אסור ודוק בכ"ז:

הלכה יא

וכן מצורע אינו משלח קרבנותיו כ"ז שאינו ראוי לביאה אל המחנה אינו ראוי להקרבה אבל המנודה יש בו ספק כו' לפיכך אם הקריבו עליו נרצה.

מוכח דמצורע אם הקריב לא הורצה, וטעמו שכל זמן שהוא אינו ראוי לבוא אל המחנה אינו ראוי לשלוח שום קרבן וכר"ש במוע"ק, ועיין בתוס' בכמה דוכתי שפקפקו הרבה בזו. אולם שמועה אחת מכרעת כרבינו, והוא בזבחים פרק פרת חטאת איזהו מחוסר זמן בבעלים הזב והזבה והיולדת והמצורע שהקריבו חטאתם ואשמם בחוץ פטורים עולותיהן ושלמיהן בחוץ חייבין, ורמי הגמרא (בדף קי"ד) והני בני אשמות נינהו אמר זעירי תני מצורע בהדייהו, עולותיהן ושלמיהן והני בני שלמים נינהו א"ר ששת תני נזיר בהדייהו דזעירי קבעוה תנאי דרב ששת לא קבעוה תנאי הלא דבר הוא ועיין תוס' שם. ולפי דעת רבינו א"ש, דהא חזינא דמצורע אינו משלח קרבנות ואם שחטו עליו

לא הורצה, א"כ אשם וחטאת אע"ג שהן באין על חלב ומעילות בכ"ז אם הקריבן בימי צרעתו פסולים ולא חזי בפנים דהוי כמו אילו באו לאחר מיתה והוי כמו דחוי דאותו ואת בנו שאם שחטו בחוץ פטור דהוי מחוסר זמן, וא"ש שאם המצורע הקריב עולה ושלמים שנתחייב בהן מכבר לא נפיק בהו ידי חובתו והוי כנשחטו שלא לשם בעלים והוי רק שלמי נדבה, וכמו נזיר שהקריב שלמיו בעודנו מחוסר זמן ולכן אם הקריב המצורע אשמו שנתחייב בו מכבר הרי פסול ולכן פטור אם הקריבו בחוץ, אבל אם הקריב שלמיו שנתחייב בהן מכבר אע"ג דלא הורצה בכ"ז הוי כשלמי נדבה ולכן חייב אם הקריבן בחוץ דהרי ראויין לפנים, ולכך כיון דקבעוה תנאי להא דזעירי תו לא קבעו להך דרב ששת אליבא דר"ש דקיי"ל כוותיה דמצורע אינו משלח קרבנות, ונכון מאוד:

עוד יש להביא ראיה מהא דמוקי בכריתות פ"ק הך דתניא בתוספתא דפסחים יולדת שוחטין וזורקין עליה ביום מ' לזכר כו' בפסח הבא בטומאה דמציא אכלה לערב דהואי מחוסר כפורים ומחו"כ דזב לאו כזב דמי ושריא למיכל בפסח בציבור וביום הואי טבולת יום ארוך, אבל ביום ל"ט לא מצי לשחוט פסח עליה דבערב הוואי טבולת יום וטבו"י דזב כזב דמי ולא שריא למיכל בקדשים דטומאה לא אישתראי לטומאה היוצאת מגופו וכיון דגברא לא חזי לאכילה תו אין שוחטין וזורקין עליו, ע"כ. ופליאה גדולה דברישא דתוספתא תני מצורע מוסגר שוחטין עליו בשביעי מוחלט שוחטין עליו בח' יולדת כו', וזה פלא דא"כ בפסח הבא בטומאה גם מוחלט שוחטין עליו בשביעי וזהו משום דבלילה הוי מחוסר כפורים שטובל בשביעי ובלילה הוי לאחר הערב שמש ומחו"כ דמצורע לאו כמצורע דמי ושרי למיכל בפסח א"כ ראוי לשחוט ולזרוק עליו בשביעי דלא שאני בין מחו"כ דזב למחו"כ דמצורע כדמוקים בזבחים (דף ט"ז) הך דשרפה מחו"כ כשירה משום דלאו כזב דמי וסתמא תני לא שנא דזב ל"ש דמצורע והדבר פלא לאמר ע"ז מידי איריא הא כדאיתא והא כדאיתא דרישא מיירי בפסח הבא בטהרה. אמנם מכאן מוכח כשיטת רבינו דמצורע חדוש דין יש בו מה שאין בכל הטמאים אף בהנך שיוצאין מגופן וזה שאינו משלח קרבנות אף הנך דלא אתיין לאכילה, כמו דמפיק ר"ש מיום בואו אל החצר הפנימית, וא"כ אע"ג דבערב הוי חזי לאכילת פסח משום דמחוסר כפורים לאו כטמא חשיב לזה והוי כטמא מגע דאישתראי טומאתו בציבור מ"מ ביום שביעי דהוא טבול יום דמצורע ואינו ראוי לבוא למחנה שכינה אינו משלח קרבן אע"ג דלא חזי לאכילה ואיך ישחטו הפסח עליו, ואי משום דטומאה אישתראי בצבור זה דוקא טומאה שאינה יוצאת מגופו כטמא מת הא מצורע לא אשתראי טומאתו אע"ג דהוי רק טבול יום טבו"י דזב כזב דמי, ואע"ג דאין דין דמשלח קרבנות בכל הטמאים היוצאין מגופן רק במצורע,

מ"מ בטומאה היוצאת מגופו דין צבור כדין יחיד איתא ויחיד אינו משלח קרבן שלא קאי לאכילה, כן על טבול יום דמצורע אין שוחטין בציבור אע"ג דבלילה הוי מחו"כ וחזי למיכל, וזה ראיה עצומה ודוק:

ומה דשאלו לרשב"י בנזיר (דף ס') אמאי אינו מגלח נזיר והוא מצורע תגלחת אחת ותעלה לנזירותו וצרעתו אע"ג דאין נזיר מגלח בלא שמביא קרבן מקודם ואיך יביא מצורע קרבן, נראה דלרשב"י לטעמיה שאלו דסבר אם גלח על שלמי נדבה יצא והוי קרבנות שיקריב בתוך ימי צרעתו לא גרע משלמי נדבה כמו שלמים הבאין לאחר מיתה וכמוש"ב ויכול על זה לגלח תגלחת נזיר, וכזה פירשו בתוס' לר"ש איך גלח אבשלום על נזירותו בבמת צבור יעוין בתמורה (דף י"ד ע"ב) בתוס' סד"ה אלא ודוק:

פרק ג

הלכה ח

וכן מצורע שנכנס לירושלים לוקה.

יעוי' כסף משנה ופסק כר' יהודא כו' ולפ"ז יליף שלוח מחנות מקרא דבדד ישב שלא ישבו וטמאים אחרים עמו ולא לאינתוקי ללאו אתי והך קרא דכל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש דריש בזמן שאין טמאי מתים משתלחין אין זבין ומצורעין משתלחין וזהו בשעה שהוגלל' הפרוכת דנסתלקה מחנה שכינה מותרין גם זבין ומצורעין לבוא אל תוך מחנה לוי' וישראל וכמו דאמרו במנחות דף צ"ה יעוי"ש אבל בפסח הבא בטומאה שאז סבר רבינו דטומאה דחוי' היא בציבור ובעי ציץ לרצות ורבינו סבר דגם על טומאת גברי הציץ מרצה בציבור ואם כן כיון דבעי ציץ לרצויי מקרי זה בשעה שטמאי מתים משתלחין ודוקא לר' יהודא דסבר טומאה הותרה בצבור מקריא זה שעה שאין טמאי מתים משתלחין ולכן פטורים גם זבים ומצורעים אם נכנסו למקדש בפסח הבא בטומאה ואתי שפיר פסק רבינו ופשוט.

הלכה ט

מחו"כ שנכנס לעזרת ישראל כו'.

בפירוש המשנה מפרש דמחוסר כפורים אינו נכנס וחייבין עליו חטאת, פירוש שאר הטמאים כמו טמא מת וטבול יום וזה פשוט. ובגמרא פרק הקומץ מחוסרי כפרה שנכנסו למקדש כו' עיי"ש והוא קטיעא, וכולה שנויה בתוספתא דכלים זה לשונה, כל הטמאים שנכנסו משער נקנור ולפנים אפילו הן מחוסרי כפרה הרי אלו חייבים ע"ז כרת כו' ומפרש רבינו דמצורע שראה קרי טובל ומכניס ידיו לבהונות וה"ה אם נטמא

בטומאת מת בערב פסח בפסח הבא בטומאה יעוין בזבחים (דף ל"ב), ולזה אמר אם הטמאים נכנסו לפנים משער נקנור אפילו הן מחוסרי כפרה דהטמאים הוו ג"כ מחו"כ דאישתראי בהו ביאה במקצת ומצותן שיכניסו ידיו לפנים בכ"ז חייבין חטאת ולא הוי כמוציא לולב לר"ה שפטור לר"י בפ"ג דסוכה, ועיין ספרי ר' יונתן אומר לפי שהוא נאמר כי מי נדה לא זורק עליו טמא הוא אין לי אלא שלא הזה כל עיקר הזה ושינה ולא טבל כו' טבל ולא העריב שמשו מנין ת"ל עוד טומאתו בו, וזה כדברי רבינו דמחו"כ פטור, ובתלמודין נזיר (דף מ"ה) דריש טמא יהיה לרבות טבו"י עוד טומאתו בו לרבות מחו"כ ויעוין מכות (דף ח') אנא מעוד קא אמינא ורבי בספרי דריש ולא יתחטא בדמים, אמנם הך דדריש מעוד טומאתו סבר רבינו דרק לאיסור איתרבאי ולא לענין חיוב וכשיטתו בכל היוצא מן הטמא יעוין פ"ג מהלכות מאכ"א, ודוקא טבו"י דכתיב בהך קרא וחטאו ביום השביעי ורחץ במים וקו"ח ממחוכ"פ ששמש דפטור לשיטת רבינו לקמן פ"ד יעו"ש ודוק. ועיין ירושלמי עירובין פ"י הי"ד תמן שמא יכניס ראשו ורובו ויהא ענוש כרת, ולפי מה שפרשתי שיטת רבינו יתכן דכשיהיה טמא רק שהואיל והותר לצרעתו הותר לקריו ובכה"ג יהא ענוש כרת וכמוש"ב. ויעוין ספר כפתור ופרח על הלכות ארץ ישראל פ"י (דף נ"ו):

הלכה יח

וכן טמא שהכניס ידו למקדש כו'.

עיין כס"מ בטעם רבינו, וכן משמע בפרק האשה דבמצורע ליכא רק דחיה דדברי סופרים הן לענין מחנה לויה והן לענין ביאה במקצת, והגמרא דפריך אידי ואידי עשה שיש בו כרת לפום ס"ד אף דעשה דפסח דוחה שבת שיש בה כרת זה אינו דשם בציבור דלא עבדי פסח שני לכן פסח דוחה שבת, אבל ביחיד דאיכא תשלומין לפסח שני לא דחי פסח ללאו שיש בו כרת ודוק:

או שאכל אוכלין טמאים כו'.

נ"ב נראה דמשנה דפ"ג דכריתות אכל אוכלים טמאים כו' ונכנס למקדש מפרש לענין מכת מרדות ויעו"ש ברש"י:

פרק ד

הלכה ח

ואין הציץ מרצה אלא בזמן שהוא על מצחו כו'.

בכס"מ בשם הר"י קורקוס ז"ל ותירץ שסובר רבינו שאותה קושיא אינה מוכרחת

כו' עיי"ש. פירוש דהכי דריש והיה על מצח אהרן ונשא את עון הקדשים כשנושא עון הקדשים לא המקדישים כמו דדייק בזבחים (דף כ"ג) אז אינו נושא רק כשהיא על מצח אהרן אבל בדברים דגלי קרא במועדו אפילו בטומאה דחזינא גבי קרבנות צבור מרצה ציץ על טומאת המקדישים דכיון דטומאה דחויה בציבור בעי ציץ לרצויי כדאמר בפסחים (דף ע"ז) סברוה דלכו"ע טומאה דחויה כו' ובעי ציץ לרצויי, אם כן מרצה ציץ בציבור גם עון המקדישים בזה מרצה גם אף אם אינו על מצח אהרן, וזה נאות בפשט הכתוב רק לר' יהודה דסבר טומאה הותרה בציבור ולא בעי ציץ לרצויי א"כ מוכרח דעל מצח מורה שרק על מצחו ולדבריו שקיל וטרי מכה"ג ביוהכ"פ דאז כי מרצה על הטומאה אינו על מצחו. ונכון זה לפי שיטת רבינו דבציבור כיון דדחויה היא בעי ציץ לרצות גם על טומאת הגוף כמוש"כ לעיל אלא א"כ היתה הטומאה דחויה בציבור שהציץ מרצה עלה, ולקמן בהלכה ט"ו יעו"ש וזה והיה להם לרצון הוא על טומאת הגוף דציבור ג"כ. (נ"ב. ונראה דרבינו פירש כן בפשט הגמרא זבחים ריש פרק שני בני ישראל למעוטי מאי כו' אלא למעט נכרים השתא ציץ לא מרצה כו' בטומאה קרב דכיון דאין הציץ מרצה תו אין קרב בטומאה אף בצבור ובטומאת הגוף ודלא כרש"י שפירש דרך פלפול יעו"ש כי הוסיף דברים שלא נזכרו בגמרא וברור מאד) ומה שפרש"י בסוף פ"ק דשבועות על המזבח שהקטיר בטומאה צ"ל בטומאת זב דטומאת מת הותרה בציבור לר' יהודה שם ודוק:

הלכה י

כל קרבנות הציבור קבוע זמנם כו'.

פירוש דרבינו פסק כר' יהודה דאמר במנחות (דף נ"ב) דפר העלם דבר של ציבור ושעירי ע"ז בתחלה מגבין להם ואינן באין מתרומת הלישכה וא"כ הוי כקרבנות יחיד דכל אחד נותן חלקו ולכן אמר כל קרבנות הציבור הבאין מתרומת הלישכה קבוע זמנם וזה פשוט:

הלכה יב

כיצד דוחה את הטומאה הגיע כו' והיו רוב הקהל שמקריבין אותו טמאין למת כו' ה"ז יעשה בטומאה.

פירוש דרבינו לטעמיה דטמא מת אינו משלח קרבנותיו לבד טמא שרץ וכיו"ב כמו שפסק לעיל פ"ב, לכן אם רוב הקהל טמאים והקרבן הוא של ציבור הוי כטמא מת שמשלח קרבנות דאי אפשר אם לא ע"י שבציבור דחויה טומאה א"כ הוי קרבן ציבור הבא בטומאה ולכן מקריבין אותו בטומאה, לכן טמאי שרץ אסורים להכנס אם נעשה

בטומאה משום שאצלם אין צורך לטומאה לדחות דהא טמא שרץ משלח קרבנותיו ועל הקרבתו לא נדחית טומאת שרץ. אמנם בהיו הכהנים טמאים לא שנא בין טומאת שרץ לטומאת מת דכל טומאת מגע שריא רחמנא וכמו באכילת פסח ויעוין בכורות (דף ל"ג), וא"כ אם נכנסו ועבדו הכהנים טמאי שרץ פטורים ממיתה, ונמצא זה קצור לשון בדברי רבינו דטבול יום דטמא שרץ מחלל עבודה וחייב מיתה כמו טמא מת ולא שנא כלל בין ט"ש לטמא מת בכהנים העובדים ודוק:

הלכה יד

אם היו רוב הכהנים הנכנסים כו' טמאים יעשו בטומאה.

דברי רבינו מסתברים דלא דמי לפסח דתנן בי' או שהיו הכהנים טמאים ולא תני רובן משום דכאן גבי קרבן ציבור שהכהנים עצמן מתכפרין בהן הוי כמו נטמאו רוב קהל בפסח דכולן עושין בטומאה דכולן שייכים להקרבנות להקריב, ומוכרח כן מהא דבעי ר"ה בזבחים (דף צ"ט) כהן טמא בקרבנות ציבור מהו שיחלקו לו כו' והאי נמי מחטא הוא כו' ופשיט מכ"ג אונן כו' ופירש רבינו פ"י ממעה"ק הכ"ג שהטמאים מקריבין אותו דמחטא הוי [והא דנאכל בשרו הוא שלא טמאו הכהנים הבשר דהמה זרקו הדם והקטירו האמורים ובזה הא הבשר נאכל כמפורש בירושלמי פרק כיצד צולין ה"ה בא בטומאת הדם כו' ופשוט] והא כיון דאיכא טהורים איך ראוים הטמאים להקריב ולא נזכר כאן בע"מ כמו בב"ק וצ"ל שרוב הנכנסים בירושלים כהנים טמאים ויעשו בטומאה ודוק:

הלכה טו

ומפני זה צריכה ציץ כו'.

נ"ב פסחים (דף ע"ז) עיי"ש:

פרק ה

הלכה ג

ולא יישן כו'.

נ"ב בירושלמי יומא פ"ג ה"ג וצ"ע דמשמע דטעון טבילה בישן וכמיסך רגליו עיי"ש:

הלכה ד

יצא מן המקדש כו' עבודתו כשרה.

נ"ב פסק כאת"ל דיציאה לא פסלה וכן דרך הפוסקים בכ"מ לפסוק כאת"ל, ולכן לא כתב לא חלל כמו בהלכה ו' גבי טומאה, ושם היא בעיא דלא איפשטא לכן פסק כדרכו בכל הספיקות שלא חלל:

הלכה ה

ואם לא טבל כו' עבודתו כשרה.

נ"ב מגמרא פ"ג דיומא לר"י לא מחלל עבודה ולבן זומא מי מחיל עיי"ש:

הלכה יח

בכס"מ, תוספתא:

נ"ב והובאה בפרק המצניע (דף צ"ג):

פרק ו

הלכה ח

לפיכך ערל שעבד חילל עבודתו ולוקה כו' אבל אינו חייב מיתה.

עיין כס"מ שהביא הגמרא דזבחים. והנה התוס' תענית (דף י"ז) ד"ה דבר זה מתורת משה לא למדנו, הקשו וא"ת נילף מק"ו ומה בעל מום שמותר באכילת קדשים כו' ואפ"ה אסור לעבוד עבודה ערל שאסור באכילת קדשים אינו דין שאסור לעבודה. ופירוש דבריהם הוא, דהנה בזבחים (דף פ"ב) מייתי זה תנא דבי ר"י מקו"ח ופריך מה לבע"מ שכן עשה בו קרב כמקריב טמא יוכיח מה לטמא שכן מטמא בע"מ יוכיח הצד השוה שבהן שהן מוזהרין ואם עבדו חללו, וכאן כוונת התוס' לומר הצד השוה שכן אינן שווין בזרעו של אהרן או באופן אחר. ושם פירשו בתוס' לכך צריך טעמא דאזהרה דלא תימא טמא בקרבן ציבור ואונן כה"ג יוכיח שאינם אוכלים ועובדים רק במוזהר אין להוכיח מהם דהם אינם מוזהרים. אבל כאן אין לומר אונן וטמא בציבור יוכיחו, דהקו"ח מה בעל מום שאוכל בקדשי הקדשים ג"כ, וערל שאסור לאכול בין בקדשי קלים וקדשי קדשים ותרומה ומעשר שני כמפורש יבמות פרק הערל אינו דין שאינו עובד, ואם תאמר כה"ג אינן יוכיחו הלא טמא בקרבנות ציבור אוכל בפסח וכן כה"ג אונן אוכל בתרומה, וכי תאמר מה לבע"מ שכן עשה בו קרב כמקריב אומר טמא יוכיח כו', אבל בזבחים גבי זר שאמר שאינו אוכל הוא בקדשי קדשים אבל בקדשים ומעשר שני אוכל א"כ כה"ג אונן וטמא בקרבן ציבור יוכיחו שגם הן אינם אוכלים בכל מילי כמו זר רק יש שאוכלים, וכי משני בתירוץ שני תאמר בערלה שלא עשה בו קרב כמקריב דמה ערלות שייך בבהמה, כוונתם דלא תוכל לאמר טמא יוכיח דטומאה שייך מיהא בבהמה אחר שחיטה שאם נטמאו האימורים והבשר הלא פסול הקרבן משא"כ ערלות ליכא כלל לא מחיים ולא אחר שחיטה. ושם בזבחים גבי זר כי אמר שכן עשה בו קרב כמקריב הוא רק מחיים

דזרות בבהמה הוא שלא נתקבל רק בכלי חול ג"כ פסול אחר שחיטה לכן אמר טמא יוכיח, והבן כי הוא כוונה עמוקה בדברי תוספות:

פרק ז

הלכה ג

מי שניקב סחוס אזנו בכרשינה בין [נקב] עגול בין נקב ארוך אם מצטרף לכרשינה הר"ז מום.

כן כתב רבינו בפירוש המשנה מלא כרשינה שיעור גרגר כרשינה ואפילו היה הנקב לאורך או על איזה צורה שיהי' שמצטרף ממנו לכרשינה הר"ז מום. ונראה דבגמרא בעא מינה רב הושעיא מרב הונא רבה, כרשינה הנכנסת והיוצאת או כרשינה [העומדת] א"ל זו כו' כיו"ב שמעתי דתנן השדרה והגולגלת שחסרו כו' כמלא מקדח ובה"א כשינטל מן החי וימות [ויתיב] רב חסדא וקמיבעי ליה כו' ואיתמר רב ספרא א"ל כו' אישתיק וא"ל רב חסדא שמא מקדח וחיסומו שנינו וא"ל רב תחליפא כו' מקדח וחיסומו, ופרש"י כיוצא בו שמעתי מסיפא נפ"ל דקאמר מקדח וחיסומו שנינו דהיינו נכנס ויוצא, וזה כמו שפירש להלן על מקדח וחיסומו דלאחר שנעשה החור מצדדין את המקדח ונוטל מצידי הנקב ומרחיבין הנקב כדי שיכנס ויוצא המקדח בריוח והיינו חיסום שנוטל מה שחיסם וסותם את הנקב ואינו מניח ליכנוס המקדח ברוחב. ופרש"י תמוה. והאמת כי הגמרא כוונה להא דתנן במסכת כלים פי"ג משנה ד' המעצד והאיזמל כו' והמקדח שנפגמו כו' ניטל חיסומן טהורין ופירשו הר"מ והר"ש בשם גאון בחודו של מקדח נותנין ברזל טוב וחוסמין פיהן שיהא חד לחתוך יפה והקצה שידביקו בו הוא יותר חד ונקרא חיסום להיותו עפ"י הברזל ומונע את המקדח מהבקיעה יעו"ש, וזה שאמר מקדח וחיסומו לפי שבלא החיסום הוא אינו ראוי למלאכתו ולכן אינו כלי ופליאה עצומה על רש"י איך לא זכר המשנה הזאת, אמנם לפי מה שמורה שטחיות השמועה דכיוצא בו שמעתי דהוא פשיטות לשאלתו אם כרשינה הוי הנכנסת ויוצאת א"כ אם נפרש דחיסומו כמו בכלים שם אין זו דמיון כלל דתמן בלא החיסום הוא אינו כלי גמור עדיין לכן הוי מקדח וחיסומו ומאי ענין לכאן ולכן פירש"י מה שפירש. [אח"כ ראיתי בפירוש רב האי גאון לסדר טהרות שנדפס מחדש וכתב שם בכלים על משנה זו כדאיתא בברכות וט"ס נפל שם שנראה שכוון לבכורות יעו"ש ושמחתי מאוד]:

אולם כאשר נתבונן בזה נתפלא מאוד, דלפ"ז קא פשיט רב הונא רבה לר' הושעיא מעובדא דרב חסדא ורב תחליפא בר אבדימי תלמידו דשמואל, ורב חסדא הוי תלמיד

שאין רבו צריך לו לרב הונא (סוף פרק ואלו מציאות) ואף רב תחליפא דהוא תלמיד שמואל רב הונא גדול ממנו, וזה פלא. (נ"ב. עיין רש"י ב"מ דף מ' ד"ה וכן אמר רבה יעו"ש.) אמנם רש"י כתב ה"ג ויתיב רב חסדא ואיתמר רב ספרא כו' [ולפ"ז היה מזכיר רב הונא את רב ספרא וגם זה פלא] ומזה מורה דלפני רש"י היה הגירסא יתיב רב חסדא והוא ענין בפני עצמו, והסוגיא מביאה דרך אגב לבאר משנה דאהלות כדרך הגמרא בכמה מקומות, אבל א"כ במה הוי כיוצא בה שמעתי דמורה ע"כ דהוי הבעיא של רב הושעיא מרב הונא כדרך שכתב רבינו אם הוי הכרשינה במקום אחד וזה נכנסת ויוצאת או אפילו ארוך אם מצטרף לכרשינה הוי מום וקא פשיט כיוצא בו שמעתי דתנן השדרה והגולגלת שחסרו כמה כו' כמלא מקדח, והפירוש דשם תנינן בהדיא ומייתי לה בפרק אלו טריפות (דף מ"ה) ובגולגלות שיש בה נקב אחד ארוך אפילו נקבים הרבה מצרפין למלא מקדח כו', וה"נ אעפ"י שכתוב במשנה מלא כרשינה הפירוש אפילו ארוך או על איזה צורה שיהי' ולא שיהי' הכרשינה כמדתו ממש שיהא נכנס בתוך החלל כרשינה. ולפ"ז נראה דרבינו הוי גריס הנכנסה ויוצאה או כרשינה [המרודדת] וכיו"ב בעי בפרק אלו טריפות (דף מ"ו) כזית מרודד מהו, וזהו פירושו המחוור, ואע"ג דלא מייתי הברייתא סמכי עלה דהוי ידוע להון, ומדמו מום לטריפות דבחי הוה חסרון, וזה עומק כוונת רבינו ודוק בכ"ז:

הלכה יב

הזקן שהגיע להיות רותת ורועד כו'.

נ"ב אבל זקן לבד כשר אף לכה"ג, משנה פ"ג דיומא ולקמן פ"ב מעבודת יוהכ"פ הזכיר רבינו חולה והוא כ"ז שאינו רותת יעו"ש:

פרק ט

הלכה ב

משל"מ. ר"י מחייב כו'.

נ"ב וכן רבא בעי לדידיה:

הלכה ו

שנאמר באיברים [והקריב] **הכהן הכל המזבחה.**

נ"ב כצ"ל, וט"ס נפל בד"ק שכתוב והקטיר:

הלכה ז

וכן הדלקת הנרות כשרה בזרים כו' מותר לזר להדליקן.

עיין השגות, ובכס"מ וטעמו של רבינו כיון דלאו עבודה היא כו' כמו שחיטה שהיא כשרה בזרים עכ"ל. ונראה מהא הוי סעד להראב"ד דכמו דאמרו בפרק טרף בקלפי דשחיטת פרו של כ"ג ביוהכ"פ כשירה בזר דשחיטה לאו עבודה, ופירושו ע"כ דאין זר חייב עליה ולא נפסלת אם שחט זר אבל ודאי מצוה בכהן דכתיב בקרא ושחט אהרן את פר החטאת אשר לו, ובמשנה תנן שחט ובגמ' ר"פ השוחט פריך על מירק כו' א"כ הוי עבודה באחר כו' חזינן דפר מצותו להשחט בכ"ג, כן כי אמרו גבי הדלקה לאו עבודה אבל מכל מקום מצוה לכ"ג להדליק, וברור, ובזה א"ש מה שדחקו אמוראי קמאי (בדף י"ב) לומר דכי נטמא כה"ג במה מחנכין אותו ולא אמרו דעבודתו מקדשתו וכמו כלי שרת דאמר בירושלמי קדושין ומתקדשין כאחד וכמו דמשני ר"פ. ולפ"ז א"ש דכי נטמא כ"ג קודם שחיטת פר במה מחנכין לכ"ג דלא שייך לומר שהשחיטה מחנכתו כיון דאינה נפסלת בזר ליכא למימר דיתקדש מהך עבודה גופא דאינה מוכחת עליו שהוא כ"ג, ולא דמיא לכלי שרת דכלי חול פוסל עבודה, ולפ"ז איך יקויים המצוה דכה"ג ישחוט כיון דאינו נעשה עדיין כה"ג בהך שחיטה, וע"כ אמרו באבנט או דמהפך בצינורא ודוק. ויתכן דלמ"ד דכשירה בזר יסבור דמן התורה אין מצוה לשחוט בכ"ג, והא דכתבה רחמנא שאהרן ישחוט הוא או כמו שכתבו האחרונים דבמדבר הואיל ונחירה היה בחולין שחיטה עבודה הוא ומצוה בכהן, או כמו דפירש הגר"א בשיטת המדרש דאהרן בעצמו היה נכנס בכל יום בעבודות אלו ואז היה מצוה שישחוט הפר אבל לדורות כשירה בזרים ואכמ"ל, ובחידושי תורה הארכתי ליישב מה דכתיב גבי אהרן הדלקה, ומה שכתב רבינו לחוץ פירוש חוץ להיכל בעזרת ישראל ופשוט, ומה דאיתא בתו"כ שלא יתקן מבחוץ הוא על ההטבה ונתינת שמן ופתילה דבעי כהונה ואינה כשירה רק בפנים ודוק:

הלכה יא

טבול יום ומחוסר כפורים שנטמא.

פירוש דמחוסר כפורים לשיטת רבינו אינו חייב על כניסה בעזרה והוי טמא איסור מוסיף לענין כניסה שאם יכנוס בעזרה יתחייב כרת וקרבן, וטבול יום שנטמא לשיטת רבינו אינו חייב טבו"י על אכילת קדשים כרת כמוש"כ סוף פרק י"ח מפסולי המוקדשין, ועכשיו שנטמא חייב כרת וקרבן והוי איסור מוסיף, אבל איסור כניסה להר הבית לא שייך בנטמא טומאת מת דמותר במחנה לויה, ואם טבול יום נעשה מחוסר כפורים לא ידענא מאי איתוסף ביה, רק אם נאמר דהוי טבול יום מטומאות מגע ונעשה מחוסר

כפורים למאן דאמר מחו"כ דזב כזב דמי ולא הותר בצבור א"ש קצת דהוי איסור מוסיף שלא יהא מותר בצבור. אמנם שימוש דטמא ושימוש דטבול יום נפקא להו מתרי קראי טמא מקרא וינזרו מקדשי ב"י ולא יחללו, וטבול יום מקרא דקדושים יהיו כו' ולא יחללו כו' אבל מחוסר כפרה ששמש נפ"ל מקרא דוכפר עליה וטהרה מכלל דקודם דין טמא יש לו וא"כ הוי מקרא חד ואיך שייך לחייבו שתים, לכן דייק רבינו טבו"י או מחו"כ שנטמא, ואולי דטבול יום שנעשה מחו"כ הוי מוסיף דאף כי יערב שמשו מכל מקום כל שלא יביא כפרתו יהא אסור, והוי כמו שכתב בהשגות הלכות שבועות פ"ד בנשבע שלא יאכלנה היום וחזר ונשבע שלא יאכל דכיון דהוי מוסיף בזמן הוי מוסיף יעו"ש, אמנם לדעת רבינו מוסיף בזמן לא הוי מוסיף, ואולי יש לחלק דאם יעבור על השבועה הראשונה תו לא מצי לחול שניה דכבר אכל מקצתה אבל כאן איסור כניסה בכל זמן איתא ודוק היטב:

הלכה יד

לא ישמש במקדש לעולם.

בתוספתא בשעת היתר הבמות מותר פירוש ששמשו בבמת יחיד והקריבו חטאות ואשמות או פסחים דברים שאין מקריבין בבמה קטנה מ"מ כיון דהותר לנדרים ונדבות ואין חיוב כרת על ההקרבה לא קנסינהו רבנן ומותרין לשמש במקדש ויעוי' זבחים (דף קי"ד) ופשוט: